

КАФЕДРА НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Аранжування та перекладення

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітньо-професійна програма

«Бакалавр»
025 «Музичне мистецтво»
«Музичне мистецтво»
Домра, Балалайка,
Гітара, Цимбали

Курс	3
Семестр	5,6

Статус

Обов'язкова

ECTS	5
Годин	150
Практичні заняття	68
Самостійна робота	82

Форми контролю

Залік

Інформація про викладача

ПІБ	Білоусова Світлана Вікторівна кандидатка мистецтвознавства, доцентка кафедри народних інструментів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
Профіль викладача	https://scholar.google.com/citations?user=qn-rZkIAAAAJ&hl=ru
e-mail	kolesniksv@ukr.net

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни «Аранжування та перекладення» для студентів III курсу становить важливу складову комплексу фахових предметів, спрямованих на різнобічне професійне виховання музиканта-виконавця. Особливість опанування освітнього процесу в галузі народно-інструментального оркестрового (ансамблевого) виконавства обумовлена отриманням широкої шкали професійної кваліфікації.

Дисципліна «Аранжування та перекладення» надає можливість студентам, майбутнім керівникам та учасникам оркестрів (ансамблів), отримати послідовні знання і практичні навички для створення різноманітних перекладень та транскрипцій музичної літератури для різних інструментів. Вміння аранжувати дозволить студентам, що продовжать виконавську діяльність, сформувати репертуар з власних перекладень для різних за складом ансамблів.

Мета навчальної дисципліни «Аранжування та перекладення» - практичне застосування студентами попередньо отриманих знань з теорії інструментознавства з можливістю оволодіти прийомами і навичками перекладення та аранжування музичних творів.

У ході навчання студент екстраполює знання і вміння, отримані при вивченні музично – теоретичних дисциплін: сольфеджіо, гармонія, поліфонія, музична форма,

історія музики; комплексу спеціальних дисциплін: спеціальний інструмент, методика викладання фахових дисциплін, диригування, читання партитур, фортепіано та інші додаткові інструменти. Самостійність у виборі матеріалу для аранжування та безпосереднє використання його у власній концертній практиці студента характеризують важливість практичного значення дисципліни.

На реалізацію зазначеної мети спрямовані наступні **завдання навчальної дисципліни:**

- поглиблення знань з теоретичних основ інструментовки та умінь їх практичного застосування;
- вивчення партитур для різних інструментальних ансамблевих, оркестрових складів для створення власних;
- аналіз особливостей жанрової палітри та вмілого їх використання в різноманітних інструментальних ансамблевих складах;
- формування власних авторських творчих рішень зі створення оригінальних музичних програм на основі обробок, транскрипцій, перекладень) як різновидів музичної інтерпретації;
- створення акомпанементу для голосу чи сольного інструменту, або інструментального, ансамблевого, оркестрового супроводу;
- опанування практичними навичками перекладу та пристосування музичної фактури від одних інструментів для інших.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- типи оркестрів (ансамблів), принципи формування їх складу;
- будову, стрій, теситурні можливості музичних інструментів;
- прийоми звуковидобування на музичних інструментах;
- основні загальноновживані та специфічні (колористичні) штрихи;
- можливості людського голосу, будову голосового апарату;
- акустичні закономірності у площині тембру;
- принципи взаємодії різних тембрів та їх використання в оркестрі (ансамблі);
- природу і можливості інструментальної, ансамблевої, оркестрової фактури;
- основні компоненти музичних виражальних засобів та принципи їх використання.

Вміти:

- будувати темброво цілісну оркестрову (ансамблеву) вертикаль з різноманітним музичним інструментарієм;
- створювати необхідний тембровий колорит шляхом використання контрастних або подібних тембрів;
- застосовувати різні тембральні поєднання (чисті, змішані) в залежності від художніх завдань;
- вибудовувати цілісну систему взаємодії оркестрових (ансамблевих) тембрів у процесі розгортання драматургії (тембрової) музичного твору;
- використовувати раціональний тембровий розподіл інструментального складу в межах оркестрової (ансамблевої) фактури;
- втілювати фактурний розподіл засобів оркестрової виразності;
- за допомогою інструментально-тембрових характеристик диференціювати головний (мелодичний) та контрапунктичний матеріал;
- знаходити відповідні темброві рішення для елементів оркестрової (ансамблевої) фактури;
- користуватися різновидами фактурних конструкцій та викладень (дублювання, нашарування, розрідження);
- знаходити оркестровий (ансамблевий) еквівалент фортепіанної та інших типів фактури.

Компетентності:

Загальні:

1. Здатність до аналізу, синтезу та систематизації знань.
2. Розуміння взаємозв'язків та взаємовпливу мистецьких явищ.
3. Спрямування отриманих базових знань, результатів самостійної дослідної роботи на власну практичну діяльність.
4. Вільне володіння інформаційними технологіями.
5. Вільне володіння державною (за потреби іноземною) мовою для отримання необхідної інформації в самостійній роботі.

Фахові:

1. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
2. Поєднання базових теоретичних положень дисципліни із безпосереднім практичним засвоєнням.
3. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
4. Налагодження взаємозв'язку головних положень теорії та прийомів практичного застосування принципів аранжування зі знаннями та навичками, отриманими студентами у класах спеціального музичного інструменту, ансамблю, диригування (інших фахових предметів).
5. Екстраполяція закріпленого теоретичного матеріалу та сформованих практичних навичок студента на творчу діяльність.
6. Опанування технікою та алгоритмом роботи над аранжуванням твору.
7. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.

Результати навчання

Здійснювати аналіз існуючої нотної літератури. Демонструвати власне бачення шляхів розв'язання проблем, пов'язаних з аранжуванням та перекладенням для різних за складом ансамблів (оркестрів). Проводити збір матеріалів з різних джерел, новітніх та загальноновизнаних. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу зазначених проблем. Виявляти здатність впроваджувати засвоєні та власні методи у практичній діяльності.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

- Тема 1. Цілі та завдання курсу. (Ознайомлення з сучасними електронними музичними редакторами та їх технічним забезпеченням. Вибір програми. Оформлення партитури).
- Тема 2. Закріплення теоретичних знань про музичні інструменти (історія розвитку, класифікація музичних інструментів).
- Тема 3. Типи ансамблів (особливості аранжування в залежності від складу ансамблю).

Тема 4. Методи викладу інструментального (клавірного) твору для ансамблю (оркестру). Створення музичного супроводу до сольної партії голосу чи інструмента.
Тема 5. Принципи використання засобів художньої виразності (мелодія, гармонія, тембр).
Тема 6. Особливості перетворення та розподілу фактури.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Практичні заняття, самостійна робота.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE. Усі ресурси Наукової бібліотеки НМАУ імені П. І. Чайковського доступні через сайт Академії. Читальна зала бібліотеки забезпечена бездротовим доступом до мережі Інтернет.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

На першому занятті: студенти знайомляться з навчальною програмою, тематикою даного курсу, списком основної та додаткової літератури, графіком проведення контрольних робіт, правилами підготовки завдань у самостійних заняттях.

Поточний контроль – здійснюється протягом проведення занять згідно даної програми даного курсу.

Рубіжний контроль – проводиться з метою отримання інформації щодо рівня поточної успішності студентів за певний період навчання.

Підсумковий контроль – здійснюється на останньому занятті, на якому підсумовується загальний рівень успішності студентів (представлення для перевірки виконаної партитури обраного твору).

Залік. З метою визначення повноти знань і практичних навичок, набутих у процесі засвоєння курсу передбачено диференційований залік наприкінці 6 семестру. До його складання допускаються студенти за результатами поточного контролю та, які виконали всі види робіт, передбачених навчальною програмою курсу.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Відвідування занять	20
2.	Практичні заняття	20
3.	Самостійна робота (окремі фрагменти партитури, аранжування мініатюр)	40
4.	Залік	20
5.	Всього	100

Критерії оцінювання

Основними критеріями оцінювання знань студентів є: ступінь усвідомлення навчального матеріалу; повнота, правильність і точність відповіді; уміння застосовувати набуті знання; мовленнєве оформлення відповіді, вміння подати інформацію.

(90–100)–А– відмінно набрана на комп'ютері (написана) партитура або клавір, з урахуванням всіх установлених правил нотного запису та обов'язково перевірена викладачем. Аргументований захист своєї роботи, вичерпна і розгорнута відповідь на додаткові питання з аналізом сучасних літературних джерел, посиланням на інноваційні технології, досвід провідних вітчизняних і зарубіжних митців. Демонстрація високого рівня виконання практичних завдань.

(82–89)–В– добре партитура, перевірена викладачем, зроблена з деякими порушеннями установлених правил нотного запису, захист роботи достатньо переконливий, ґрунтовна відповідь на додаткові питання з аналізом літературних джерел. Демонстрація якісного рівня виконання практичних завдань.

(74–81)–С– добре партитура зроблена з помилками, вчасно не перевірена викладачем, не вміє чітко пояснити свої наміри в перекладенні, інструментуванні або оркеструванні, відповідь на питання з посиланням на літературні джерела, творчий доробок провідних митців. Демонстрація достатнього рівня виконання практичних завдань.

(64–73)–D– задовільно партитура не завершена зроблена із значними помилками, вчасно не перевірена викладачем. Слабкі теоретичні знання, відповідь на питання в мінімально допустимому обсязі, значні неточності. Демонстрація посереднього рівня виконання практичних завдань.

(60–63)–E– задовільно партитура не завершена, зроблена із серйозними помилками, вчасно не перевірена викладачем, захист роботи посереднього рівня, відповідь на питання без посилань на літературні джерела. Слабкі теоретичні знання, відповідь на питання в мінімально допустимому обсязі. Демонстрація посереднього рівня виконання практичних завдань.

(35–59)–FX– незадовільно партитура не завершена, виявлені грубі помилки не виправлені, відповідь на питання в недостатньому обсязі. Демонстрація низького рівня виконання практичних завдань.

(1–34)–F– незадовільно партитура не виконана в достатньому обсязі, відповідь на питання на рівні елементарного розпізнання, неможливість відтворення навчального матеріалу. Неспроможність виконання практичних завдань.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аранжування музичних творів: програма курсу для магістрантів зі спеціальності 8.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Музика” / Укладач Дем’янюк Н.Ю. Полтава: ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2007. 24 с
2. Барсова І. О. Книга про оркестр. К.: Музична Україна, 1981. 174 с.
3. Бондаренко А. І. Нотні редактори Finale та Sibelius. Досвід порівняння [Текст]: зб. наук. пр. Мистецтвознавчі записки. Київ: Мілленіум, 2006. С. 66–74.
4. Гайдено А.П. Інструментознавство та основи теорії інструментування: Підручник. Х.: Майдан, 2010. 156 с.
5. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти. К.: Музична Україна, 1967. 241 с.
6. Гуцал В. Інструментовка для оркестра українських народних інструментів. К.: Музична Україна, 1988. 79 с. 6. Дrajниця Л. Інструментознавство (інструменти духових оркестрів): навч. посіб. Львів: ЗУКЦ, 2011. 167 с.
7. Іванченко В. Методика аналізу структури змісту музичного твору. В зб.: Музична освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку: Матеріали науково-практичної конференції / Академія мистецтв України; Голова ред. колегії академік І.Д. Безгін. К., 2001. С. 166-170.
8. Кабриль К. Формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики в процесі вивчення музично-комп’ютерних технологій у хоровому аранжуванні. Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття: матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., 16-17 жовт. 2014 р. / МОН України, Київ. ун-т ім. Б.Грінченка; за аг. Ред. В.О. Огнев’юк; Київ: К. ун-т ім. Б.Грінченка, 2014. С.592–598.
9. Калабська В.С. Основи інструментознавства та інструментовки : методичні рекомендації / В.С. Калабська. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2012. 23 с.
10. Клебанов Д. Мистецтво інструментовки. «Музична Україна». Київ. 1972, 217 с.
11. Кучерук В. Ф. Інструментознавство та інструментування. О. Курінний. Вокаліз: методичні рекомендації для самостійної роботи з курсу «Інструментознавство та інструментування». Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 20 с.
12. Кучерук В. Ф. Інструментознавство та інструментування. Партитура: методичні рекомендації. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 16 с.
13. Кучерук В. Ф. Клас інструментального ансамблю: навч. посіб. для вищих навч. закл. Ч. І. К.: РЕТРО-ПРІНТ, 2012. 96 с.
14. Кучерук В. Ф. Народний музичний інструментарій: навч.-метод. посіб. Луцьк: Ред.-видав. відділ ВДУ ім. Лесі Українки, 1997. 123 с.
15. Пшеничний Д. Аранжування для народних інструментів. Київ, Музична Україна, 1980. 118 с.
16. Пшеничний Д. Х. Інструментовка для оркестра народних інструментів. Київ: Музична Україна, 1985. 32 с
17. Фетісов В. Комп’ютерні технології. Спеціалізований курс. Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. М.Гоголя, 2003. 139 с.
18. Хащеватська С. С. Інструментознавство. Підручник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації / С. С. Хащеватська. – Вінниця: Нова книга, 2008. 256 с.
19. Хоткевич Г. М. Музичні інструменти українського народу. Харків : Видавець Олександр Савчук, 2018. 512 с.

